

พลวัตทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนในพื้นที่ อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง (พ.ศ. 2498-2560)

Social and Economic Dynamics of Ban Chang Communities, Rayong (B.E. 2498-2560)

เกียรติศักดิ์ ทิพย์ทิมาพันธ์ (Kiatisak Tiptimaphan)¹
ภาวดี มหาพันธ์ (Paradee Mahakhan)²
บุญเชิด หนูอิม (Booncherd Nuim)³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ศึกษาและอธิบายพัฒนาการของชุมชนในพื้นที่อำเภอบ้านฉาง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่อำเภอบ้านฉาง วิเคราะห์ศักยภาพในการปรับตัวและอนาคตภาพของชาวชุมชน

พลวัตทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนมีปัจจัยทั้งจากภายนอกประเทศ และจากภายในประเทศเอง ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงวิถีทางในการดำเนินชีวิต อย่างชัดเจนนับตั้งแต่เริ่มมีการใช้แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ช่วงเวลาห้าสิบกว่าปีที่ผ่านมาของการเร่งรัดพัฒนา เศรษฐกิจในประเทศไทย ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายตัวทางเศรษฐกิจของภาคอุตสาหกรรม

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของคู่มือฉบับนี้เรื่อง พลวัตทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนในพื้นที่ อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง (พ.ศ. 2498-2560)

¹ นิสิตบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

² สาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

³ ภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือเกิดจากนโยบายของรัฐบาลเมื่อเริ่มมีการนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 1 มาใช้ใน พ.ศ. 2504 และได้ใช้มาจนถึงปัจจุบันคือแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ซึ่งในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาภาคตะวันออกของประเทศไทย โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ลัดหีบไปจนถึงบ้านฉางซึ่งเป็นพื้นที่รอยต่อระหว่างจังหวัดชลบุรีกับระยอง มีการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรมรวมถึงวิถีทางในการดำเนินชีวิตอย่างมาก

คำสำคัญ: ชุมชนอำเภอบ้านฉาง, สภาพเศรษฐกิจ, สภาพสังคม

Abstract

This research aimed at studying the description of community development at municipality of Ban Chang and the factors that influenced the economic, social and cultural of the community in Ban Chang District and analyzing the potentiality and adaptability for self-improvement in the future.

The dynamics of social and economic stability of the community has created an impact on both domestic and international level. Thailand created the National Economic and Social Development Plan and presently, it has recently been adapted and implemented by the government through its community-based organizations such as in the district of Ban Chang. This resulted in making the social and cultural way of life of the Thai citizens into a better one. For fifty years Thailand has been intensively developing its economy that created rapid impacts on many things such as the boosting of industrial expansions.

The factor that influenced change to the Eastern Region, for instance, was the 1st National Economic and Development Plan was been formulated in 1961 and through the years it has been revised and modified to suit the present needs of the country and the current government has adapted the 11th National Economic and Development Plan. Through the years,

the east region especially from Sattahip to Ban Chang which is areas between Chonburi and Rayong has had a great deal of change in social and cultural way of life.

Keywords: Banchang District Community, Economic Condition, Social Condition

บทนำ

จากข้อสันนิษฐานประวัติความเป็นมาดั้งเดิม มีการรวมตัวเป็นชุมชน ไม่น้อยกว่า 150 ปี ผู้อาวุโสท้องถิ่นได้กล่าวบอกเล่าที่มาของคำว่า "บ้านฉาง" คือ เดิมมีฉางเก็บผลผลิตการเกษตร จำพวก น้ำมันยาง และของป่าอื่น ๆ เพื่อนำส่ง ทำเรือพลา จึงเรียกชื่อว่า "บ้านฉาง" ในการดำเนินชีวิตนับตั้งแต่เริ่มมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในประเทศไทย ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลาย ๆ ด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายตัวของเศรษฐกิจของภาคอุตสาหกรรม

สถานการณ์ที่เป็นเกิดขึ้นนั้นสะท้อนให้เห็นผลในทางบวกและทางลบของการพัฒนา สิ่งที่สังคม ไทยต้องทบทวนอย่างเป็นระบบ ก็คือปัญหาทั้งหลายที่เกิดขึ้น มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทุกระบบได้แก่ ระบบเศรษฐกิจ สังคม ครอบครัว วิถีการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรม ระบบเหล่านี้ทำให้สังคมไทยดำรงอยู่ได้ ซึ่งเมื่อเกิดปัญหาขึ้น ผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงก็คือประชาชน

พลวัตทางสังคม เศรษฐกิจของชุมชนบ้านฉาง มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพราะความต้องการของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุดแต่การเปลี่ยนแปลงจะเร็วหรือช้าขึ้นขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มาเกี่ยวข้อง เช่น ระดับการศึกษาของคนในสังคม การสื่อสารคมนาคม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การนำมาเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมกับสังคมเป็นของคู่กัน ต้องไปด้วยกันเสมอ ถ้าสังคมเปลี่ยนวัฒนธรรมก็เปลี่ยน สังคมก็เปลี่ยน มีผลเกี่ยวเนื่องกัน บ้านฉาง เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดระยอง มีอาณาเขตด้านทิศเหนือติดต่อกับอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี และอำเภอนิคมพัฒนา ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอเมืองระยอง ทิศใต้ติดต่อกับไทยทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอสัตหีบและอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี พื้นที่

ชายทะเลบ้านฉางหรือบ้านปลาเดิมอยู่ระหว่างสัตหีบและมาบตาพุดเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ทางทหารที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสงครามเวียดนาม เพราะรัฐบาลไทยอนุญาตให้สหรัฐอเมริกาเข้ามาตั้งฐานทัพอากาศที่อู่ตะเภา นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวาง รวดเร็ว ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนขนาดใหญ่ ชุมชนบ้านฉางเปลี่ยนจากชุมชนเกษตรกรรมเป็นชุมชนเมืองสมัยใหม่แบบตะวันตก มีความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์ ศาสนา ความเชื่อ ประเพณี และภูมิปัญญา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาพลวัตทางสังคม เศรษฐกิจของชุมชนในพื้นที่อำเภอบ้านฉางจังหวัดระยอง
2. ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่อำเภอบ้านฉาง
3. ศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพในการปรับตัวและอนาคตภาพของชาวชุมชนในพื้นที่อำเภอบ้านฉาง

การทบทวนวรรณกรรม

จากการศึกษางานวิจัย ผู้วิจัยได้สืบค้นเอกสาร บทความ การวิจัยต่าง ๆ รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อเติมเต็มช่องว่างของความรู้ ซึ่งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

กนกพร ปรัชญกุล (2552, หน้า 89) ได้วิจัยเรื่อง พลวัตภาคประชาชนในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมอำเภอบ้านฉาง และวิทยา รัฐโลहित (2515, หน้า 12-13) ทหารอเมริกันกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่หมู่บ้านกิโลลิป อำเภอสัตหีบ เอกสารเรื่องความเป็นอยู่ของชาวชุมชน วิถีชีวิต ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของอำเภอบ้านฉาง

David W. Broeker. (2007). Remembering U Tapao History of the 635th Security Police K9 Section U-Tapao RTNA, Sattahip, Thailand 1968-1976,

Vietnam Dog Handler Association (VDHA). Discussion http://www.pbse.com/vdha/635thsps_history ใช้เป็นข้อมูลยืนยันถึงกิจกรรมต่างที่เกิดขึ้นจากการเข้ามาตั้งฐานทัพในประเทศไทย จากหลักฐานภาพถ่ายและการเขียนบรรยายไว้

Robert J. Muscat. (2533, pp. 239-329) Thailand and The United States Development, Security, and Foreign Aid. Columbia University เอกสารที่บอกถึงความร่วมมือระหว่างรัฐบาลกับรัฐบาลโดยเฉพาะทางด้านทหาร การให้เงินสนับสนุน ในการก่อสร้างสนามบินอู่ตะเภา ท่าเรือ และถนนสายยุทธศาสตร์

จากงานวิจัยและเอกสารข้างต้นสามารถนำมาวิเคราะห์และจัดระบบความสัมพันธ์ของพลวัตทางสังคมที่เกิดขึ้นในพื้นที่อำเภอบ้านฉาง รวมถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้น

วิธีการวิจัย

1. การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และใช้เอกสารชั้นต้น (Primary Document) เป็นข้อมูลดิบที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ข้อมูลส่วนนี้ ได้จากการเก็บรวบรวมเอกสารที่สำคัญ เช่น หนังสือประวัติศาสตร์ จังหวัดชลบุรีและระยอง หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต และการศึกษาจากเอกสารชั้นรอง (Secondary Document) เป็นข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์แล้วระดับหนึ่ง และเพื่อช่วยให้วิเคราะห์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เอกสารชั้นรองที่สำคัญ เช่น บทความวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือ และนิตยสาร เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) โดยอาศัยแนวการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์ และมีรูปแบบของการสัมภาษณ์รายบุคคล จะใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interviews) ซึ่งอาศัยผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-Informants) ที่สำคัญ 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการ กลุ่มข้าราชการเกษียณ หรือผู้อาวุโส กลุ่มนักการเมือง และกลุ่มผู้นำชุมชน และการสัมภาษณ์ผู้นำปกครองท้องถิ่น เช่น นายกเทศมนตรีเมืองบ้านฉาง เป็นต้น โดยผู้วิจัยจะเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก หรือผู้ที่รู้เรื่องนั้นดี จะสัมภาษณ์โดยการสนทนาซักถามอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้

ข้อมูลที่ต้องการโดยอาศัยแนวการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ การสัมภาษณ์แบบประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า (Oral History) เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ หรือไม่มีโครงสร้าง (Informal or Unstructured Interview) มีเพียงคำถามวิจัย เป็นแนวการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อาวุโสที่รู้เรื่องเกี่ยวกับหัวข้อวิจัย อย่างดี เช่น ทหารสหรัฐอเมริกาที่ประจำอยู่ที่อุตุตะเผา และข้าราชการเกษียณอายุราชการ เป็นต้น

3. การตรวจสอบข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บรวบรวม เพื่อให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรง (Validity) และเชื่อถือได้ (Reliability) ผู้วิจัยจะใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลสามเส้นในการตรวจสอบข้อมูลและมีวิธีการ คือ การตรวจสอบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีสถานภาพแตกต่างกันในเมืองบ้านฉาง คือ ผู้ให้ข้อมูลหลักจะเป็นตัวแทนของกลุ่มนักรบเมืองผู้ประกอบการ ข้าราชการ ในการตรวจสอบจากแหล่งข้อมูลที่ต่างกัน ในการวิจัยนี้จะใช้แหล่งข้อมูลจากเอกสาร จากการสัมภาษณ์ และจากการลงพื้นที่หาหลักฐานมาเปรียบเทียบเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและการตรวจสอบจากภาพถ่ายในอดีตเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเที่ยงตรง แล้วนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยฉบับนี้ จะนำข้อมูลจากเอกสาร จากการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ ในการตีความข้อมูล (Interpretable) ซึ่งข้อมูลที่ได้เหล่านี้จะนำมาวิเคราะห์โดยใช้หลักการตีความ (Interpretive Analysis) และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์ เช่น การแบ่งช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ (Periodization) เป็นต้น

ผลการวิจัย

พลวัตทางสังคม เศรษฐกิจของชุมชนในพื้นที่อำเภอบ้านฉาง มาจาก 3 เหตุการณ์หลัก ดังนี้

เหตุการณ์ที่ 1 การสร้างถนนสุขุมวิทในสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพา ระหว่างไทยกับฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2483 ทางจังหวัดเร่งรีบตัดถนนสุขุมวิทจาก สัตหีบไประยองและจากระยองไปจันทบุรี เพื่อลำเลียงทหารจากสัตหีบไปรบกับฝรั่งเศส ที่จันทบุรี และตราด ก่อนการขยายตัวของถนนสุขุมวิทจะพบว่า ชุมชน

อำเภอบ้านฉางนั้น ยังมีการผลิตในลักษณะคู่ขนานเช่นเดิม คือ ในพื้นที่ซึ่งเป็น ที่ราบนั้นระบบการผลิตจะเป็นระบบการเกษตรเพื่อยังชีพในชุมชนเป็นหลัก โดยการทำนา ยังพึ่งพาน้ำฝนและมีการลงแขกแลกเปลี่ยนแรงงาน ส่วนการประมง เป็นการ ประมงชายฝั่ง หรือมีประมงฝั่งเป็นเพื่อหวังจับปลาไว้บริโภคเองเป็นสำคัญ (ไอฟาร์ ถิ่นบางเตียว, 2546, หน้า 65-70)

การสร้างถนนสุขุมวิทระยะแรกในช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพา มุ่งตัดถนน เลียบชายฝั่งเทือกเขาจากชลบุรีไปถึงจังหวัดตราด โดยสร้างถนนห่างจากชายฝั่งทะเล ประมาณ 10 กิโลเมตร การสร้างถนนสุขุมวิทในช่วงนี้มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พื้นที่การผลิต คือ การสร้างถนนกระตุ้นชุมชนชายฝั่งทะเลให้ขยายพื้นที่ทำไร่ ทำสวนมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านจำนวนหนึ่งมาตั้งถิ่นฐานใกล้ถนนสุขุมวิท เพราะการคมนาคมสะดวกขึ้นจากการมีรถโดยสารเริ่มวิ่งรับส่งคน และการสร้าง ถนนสุขุมวิทนั้นยังส่งผลต่อการทำมาหากินจากการผลิตแบบคู่ขนานระหว่างการผลิตเพื่อยังชีพควบคู่กับการผลิตเพื่อขาย ไปสู่การผลิตเพื่อขายเป็นหลัก (ไอฟาร์ ถิ่นบางเตียว, 2546, หน้า 65-70)

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สงบลงราว พ.ศ. 2486 รัฐบาลได้ส่งเสริม อุตสาหกรรมป่าไม้ในบริเวณลุ่มแม่น้ำบางปะกงและชายฝั่งทะเลตะวันออก ขยายตัว ขึ้นในทศวรรษที่ 2490 ระหว่าง พ.ศ. 2490-2500 สะท้อนให้เห็นได้จากโรงเลื่อยไม้ ที่เกิดขึ้นในท้องถื่นและขยายการผลิต เช่น บริษัทศรีราชาทუნจำกัด ต่อมา เปลี่ยนชื่อเป็นบริษัท ศรีมหาราชา จำกัด เมื่อวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2490 ซึ่งเป็น บริษัทแปรรูปไม้ขนาดใหญ่ที่สุด สัมปทานทำป่าไม้ที่ทำงานในป่าดงดิบ จึงมี การตัดไม้กันอย่างกว้างขวาง จากการสัมปทานป่าไม้ทำให้เกิดโรงเลื่อยสมัยใหม่ จำนวนมาก ที่เขตอำเภอบ้านฉางก็เช่นกัน โรงเลื่อยเหล่านี้ใช้เลื่อยจักรขนาดใหญ่ รถยนต์ชักลากไม้ซุง และเรือลำเลียงขนาดใหญ่บรรทุกไม้กระดานส่งขายกรุงเทพมหานคร และต่างประเทศ ซึ่งที่โรงเลื่อยนั้นได้ที่จ้างแรงงานจากคนในพื้นที่และคนต่างถิ่น ที่อพยพมาเพื่อขายแรงงาน โดยเฉพาะผู้คุมโรงเลื่อยจะต้องมีลักษณะพิเศษ กล่าวคือ มีความเป็นนักเลง คนเคราพยำเกรง พกพาอาวุธปืนตลอดเวลาการทำงาน นอกจากนี้ ที่หน้าโรงเลื่อยจะมีร้านค้าขายของกินและขายกาแฟอยู่ด้วย เวลานั้น บริเวณบ้านพยุหะจะเจริญมากกว่าตัวอำเภอบ้านฉาง คนจะคึกคัก หนาแน่น

ทิ้งรถทิ้งข้างมาลาก่อนซุงวิ่งทั้งวันทั้งคืนเพื่อเข้าโรงเลื่อย เรียกว่า หม้ออกาแฟไฟไม่เคยดับเลย ต้องจุดไฟทั้งคืนเพราะมีคนมานั่งกินกาแฟและซื้อของตลอดเวลา

ผลการบุกเบิกป่าดงดิบของภาคตะวันออกเฉียงเหนือระหว่าง พ.ศ. 2490-2510 เป็นผลให้เกิดชุมชนขึ้นจำนวนมาก มีประชากรต่างภูมิภาคได้เข้ามาจับจองพื้นที่ทำไร่ ทำสวน โดยการซื้อสิทธิจากผู้บุกเบิกไว้ก่อนในราคาถูก หรือเข้ามาจับจองบุกเบิกป่าเอง เป็นผลให้พื้นที่ตอนในของชายฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือกลายเป็นเรือกสวนไร่นาจนเกือบไม่เป็นพื้นที่ป่าสงวน และเกิดเป็นชุมชนระดับจำนวนมาก (ใน พ.ศ. 2451 บริษัท ศรีมหาราชา ได้สัมปทานป่าไม้ถึงพนัสนิคม และเมืองแกลง รวม 960,000 ไร่ โดย 2 ใน 3 อยู่ที่พนัสนิคม แต่ต้องเว้นที่ชายป่าฝั่งละ 200 เส้น ให้ชาวบ้านเพาะปลูกได้ (ภารดี มหาขันธ์, 2514, หน้า 15)

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลแก้ปัญหาน้ำตาลด้วยการออกกฎหมายห้ามส่งออกน้ำตาลในช่วงสงคราม อุตสาหกรรมน้ำตาลได้มีการพัฒนาขึ้นจากเหตุผลที่รัฐบาลพยายามเร่งแก้ปัญหาการนำเข้าน้ำตาล โดยเร่งการผลิตอ้อยและน้ำตาลเพื่อทดแทนการนำเข้าน้ำตาลจากต่างประเทศ และแก้ปัญหาด้วยการออกกฎหมายห้ามส่งออกน้ำตาลในช่วงสงคราม และยกเลิกกฎนี้ในปี พ.ศ. 2502 อำเภอบ้านฉางเป็นพื้นที่หนึ่งที่ได้รับผลจากนโยบายนี้ จึงมีโรงงานน้ำตาลเกิดขึ้นที่ตำบลสำนักท้อน ซึ่งพืชเศรษฐกิจของสำนักท้อนช่วงทศวรรษที่ 2500 คือ อ้อย ฤดูหีบอ้อยเริ่มตั้งแต่เดือนสิบสองเป็นต้นไปอ้อยที่ใช้หีบเป็นน้ำตาลทรายขาวเป็นของบริษัท น้ำตาลไทยร่วมเจริญ จำกัด ระยะต้นฤดูการหีบอ้อย ซึ่งตลอดเส้นทางจะเต็มไปด้วยไร่อ้อย ไร่มันสำปะหลัง ซึ่งต่อมาเทือกเขานี้ เป็นที่ตั้งสถานที่สำคัญคือวัดญาณสังวราราม เขาชีจรรย์

นโยบายสนับสนุนการปลูกมันสำปะหลังของรัฐบาลอันเนื่องมาจากปริมาณการผลิตแป้งมันสำปะหลังได้เพียงพอกับความต้องการของตลาดโลก โรงงานแป้งมันสำปะหลังจึงเกิดขึ้นที่อำเภอบ้านฉางถึง 2 โรงด้วยกันเป็นโรงงานแป้งมันของบริษัท ไทยวา จำกัด เริ่มธุรกิจมันสำปะหลังโดยการซื้อแป้งมันสำปะหลังจากโรงงานเล็ก ๆ หลายแห่ง แล้วส่งไปขายในสหรัฐอเมริกา ในช่วงนั้นทั้งบราซิลและอินโดนีเซียซึ่งเป็นผู้ผลิตแป้งมันสำปะหลังรายใหญ่ ไม่สามารถผลิตแป้งมันสำปะหลังได้เพียงพอกับความต้องการของตลาดโลก

เหตุการณ์ที่ 2 พลวัตจากฐานทัพของสหรัฐอเมริกาที่สนามบินอู่ตะเภา ใน พ.ศ. 2504 รัฐบาลไทยและสหรัฐอเมริกาได้มีโครงการร่วมกัน โดยคณะรัฐมนตรี ได้ลงมติให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาปรับปรุงสนามบินอู่ตะเภาใน พ.ศ. 2508 เพื่อเป็นหน่วยในการลำเลียงหน่วยรบไปยังจุดยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ภายในประเทศ การให้การสนับสนุนของสหรัฐอเมริกาในการสร้างสนามบินอู่ตะเภา เป็นกิจกรรมของสงครามเย็นที่สหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุนแก่ประเทศที่มีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยอาศัยข้อตกลงของสนธิสัญญาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ ซีโต้ (South East Asia Treaty Organization - SEATO) กับประเทศไทย ในช่วงสงครามเวียดนาม ประมาณปี พ.ศ. 2506-2515 ทหารอเมริกันมาตั้งฐานทัพอู่ตะเภาในพื้นที่บ้านหนองม่วง ตำบลพลาซึ่งติดกับพื้นที่บ้านสัดหีบ ความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างเห็นได้เด่นชัด คือสองฝั่งของถนนสุขุมวิทนั้น มีการอพยพของคนนอกพื้นที่ เพื่อมาทำธุรกิจร้านค้าและบริการ เพราะทหารอเมริกันพอลกลับจากการรบแต่ละครั้ง (ที่เขาเรียกว่า On tour) พอได้รับเงินค่าจ้างก็จะใช้เงินเหล่านั้นกันเต็มทีแบบไม่คิดจะเหลือเก็บ ทั้งนี้เพราะไม่รู้ว่าพอออกไปปฏิบัติหน้าที่ครั้งต่อไปแล้วจะได้กลับมาใช้เงินที่เก็บเอาไว้หรือไม่ ดังนั้นจึงไม่แปลกที่บริเวณดังกล่าวจะเต็มไปด้วยสถานบริการต่าง ๆ มากมาย บาร์แห่งแรกอยู่ที่คลองไผ่ เส้นแบ่งเขตจังหวัดชลบุรีกับจังหวัดระยอง ตรงกิโลเมตรที่ 11 ชื่อ บาร์สวีทฮาร์ท และบาร์เบรنداดี ตอนนั้นใครทำบาร์ก็ได้ทั้งนั้นถ้ามีเงิน ยังไม่มีความยุ่งยาก ยังไม่มีเงื่อนไขกฎเกณฑ์ทางกฎหมายอย่างไร ชื่อบาร์ก็สรรหามาจากคนดังในฮอลลีวูด หรือสถานที่ดัง ๆ ในสหรัฐ ยกเว้นชื่อ บ็อบ ไดแลน นักร้องเพื่อชีวิตที่ด้านสงคราม คนแถวนั้นบอกชื่อไม่เป็นมงคล เพราะพวกเขากำลังทำมาหากินกับสงคราม ขณะที่ทุกคนแสวงหาความมั่งคั่งจากอเมริกันทาวนสัดหีบ

วิถีชีวิตของคนบ้านฉางก็เปลี่ยนไป เมื่อคณะรัฐมนตรีรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ได้มีคำสั่งให้ย้ายสถานบันเทิงออกจากเขตปลอดภัยทหารเรือ เมื่อวันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2511 ทำให้เกิดอเมริกันทาวนแห่งใหม่ที่เรียกว่าหมู่บ้านแผ่นดินทอง หรือฟรีแลนด์ (นิวแลนด์) ทางฝั่ง อำเภอบ้านฉาง จ.ระยอง เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2511 ทำให้บ้านฉางมีธุรกิจบริการเกิดขึ้น ส่งผลให้เศรษฐกิจของบ้านฉางกลับมาคึกคักอีกครั้ง มีธุรกิจใหม่ ๆ เกิดขึ้น โดยเฉพาะธุรกิจบริการ เพื่อให้กับ

ทหารอเมริกาและครอบครัว ซึ่งก็ไม่แตกต่างจากที่เดิม คือ มีไนต์คลับ ภัตตาคาร
หญิงขายบริการ พาร์ทเนอร์ เมียเช่า บ้านเช่า บังกะโล

ผู้คนที่เข้าไปทำงานหน้าค่ายทหาร สามารถหารายได้จากอาชีพต่าง ๆ
ได้มากมาย คนใญ่รู้จักเก็บออมก็สามารถนำเงินมาจับจ่ายใช้สอยในครอบครัว
และมีเงินเก็บได้อย่างสบาย แต่หลายคนก็หลงมัวเมาอยู่กับอบายมุขนานาชนิด
ทั้งสุรา ยาเสพติด หญิงบริการ และการพนัน คนเหล่านี้ไม่รู้คุณค่าของเงินทอง
เพราะเชื่อว่าใช้จ่ายออกไปแล้วพรุ่งนี้ก็หาใหม่ได้ไม่ยาก เหล่าบรรดาเมียเช่าจะทำตัว
ฟุ้งเฟ้อจับจ่ายใช้สอยอย่างสุรุ่ยสุร่ายกับการแต่งตัว ทานอาหารก็จ่ายแบบไม่ต้องทอน
เข้าร้านเสริมสวย และเสพยาเสพติด ชาวอำเภอบ้านฉางและผู้คนที่อพยพมาทำงาน
จำนวนไม่น้อยรับค่านิยมตะวันตกจากทหารอเมริกันโดยไม่มีการยับยั้งซึ่งใจก่อน
ไม่รู้ถึงความแตกต่างของวัฒนธรรมประเพณีระหว่างสังคมชาติตะวันตกกับสังคม
ชนบท การยอมรับวัฒนธรรมแบบอเมริกันและส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต
ไปตามอย่างอเมริกัน อย่างเห็นได้ชัดที่บ้านฉาง โดยเฉพาะสถานบันเทิงยามค่ำคืน
ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อผ่อนคลายความเครียดสำหรับบริการทหาร นายทุนท้องถิ่น
จึงได้เปิดกิจการบาร์เบียร์ ไนต์คลับ อบอบนวด และบังกะโล ที่หมู่บ้านนิวแลนด์
ซึ่งเกิดจากนโยบายควบคุมสถานบันเทิงในขณะนั้น เป็นยุคเฟื่องฟูของวัฒนธรรม
แบบอเมริกันที่ชุมชนบ้านฉางรับมา คือ ฟังเพลง เต้นรำ แต่งตัวตามแฟชั่น
แต่สหรัฐอเมริกาเองก็ได้รับความช่วยเหลือในด้านการศึกษา การสาธารณสุข อุตสาหกรรม
และพลังงาน เป็นต้น แต่หลักมุ่งไปที่การคมนาคม เนื่องจากสหรัฐอเมริกาได้รับ
ผลประโยชน์จากการพัฒนาการคมนาคมเพื่อใช้ในการเดินทางและการขนย้าย
ยุทธโปกรณ์ได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น เส้นทางหลวงแผ่นดิน
หมายเลข 304 และหมายเลข 301 รวมถึงการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกที่ทุ่งโปรง
และจุเสม็ด

ระยะเวลากว่า 10 ปี ที่สหรัฐอเมริกาตั้งฐานทัพอยู่ที่อุตะเกาทำให้ชุมชน
บ้านฉางมีสถานะทางเศรษฐกิจที่ดีมาก จากกิจการสถานบันเทิงหน้าค่ายทหาร
เติบโตและสร้างรายได้อย่างมหาศาลให้แก่นายทุนทั้งหลาย จนกระทั่งสงคราม
เวียดนามสิ้นสุดลงพร้อมกับการถอนกำลังทหารของสหรัฐอเมริกา คนบ้านฉาง
ยังคงจำภาพบาร์วิวางหรือบาร์นิวแลนด์ และภาพทหารอเมริกันหลังไหล่มา

โยนดอลลาร์ทิ้งไว้ให้มากมาย ชื่อชีวิตกลางคืนของพวกเขาให้ผ่านไปอย่างชุ่มโชก ทั้งเหล้าและผู้หญิง ร้องเพลงคันทรี่บนเวทีร้าง กิจการสถานบันเทิงยามราตรีทั้งหลายได้ปิดตัวลงอย่างรวดเร็ว เพราะสถานบันเทิงส่วนใหญ่เป็นสถานบันเทิงแบบตะวันตก คนไทยไม่นิยมเที่ยวอย่างฝรั่งอเมริกัน

เมื่อสงครามยุติลงทหารได้ถอนฐานทัพจากสนามบินอู่ตะเภา สภาพของชุมชนการค้าเนินธุรกิจบริการต่าง ๆ ที่ให้บริการสำหรับทหารจีไอ เช่น รถเช่า บ้านเช่า บาร์เบียร์ ร้านค้าต่าง ๆ ก็ปิดตัวลงไปบ้าง ปล่อยให้กรังว่างเปล่า ผู้คนที่ย้ายถิ่นฐานมาทำธุรกิจในบ้านฉางก็อพยพกลับภูมิลำเนา หรือแยกย้ายไปทำธุรกิจที่อื่นบ้าง ส่วนคนในท้องถิ่นก็ยังประกอบอาชีพเช่นเดิม คือทางด้านเกษตรกรรมที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว เพื่อนำไปขายให้กับโรงงานที่อยู่ในพื้นที่ เช่น มันสำปะหลัง เพื่อส่งโรงงานไทยวา และปลูกอ้อยเพื่อส่งโรงงานน้ำตาลไทยร่วมเจริญ และทำประมงชายฝั่ง ทำนาเพื่อการบริโภคในครัวเรือนบ้างแต่ก็ไม่มากนัก และเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภคและใช้งาน การผลิตส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นที่การผลิตเพื่อการป้อนโรงงานแปรรูปอาหารในพื้นที่เป็นกำลังสำคัญทางด้านเศรษฐกิจของบ้านฉาง ในขณะนั้นด้วยผลผลิตทางการเกษตรไม่ค่อยได้ผลเท่าที่ควร จากการที่ต้องปลูกพืชเชิงเดี่ยวซ้ำไปมา ทำให้ดินมีคุณภาพต่ำ ผลผลิตที่ได้ไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร ทำให้ประชาชนในเขตชุมชนบ้านฉาง โดยเฉพาะผู้ชายหันไปประกอบอาชีพขายแรงงานที่ประเทศในแถบตะวันออกกลาง

ระหว่าง พ.ศ. 2518 ถึง พ.ศ. 2520 สหรัฐอเมริกาถอนฐานทัพออกจากประเทศไทย ทำให้คนบ้านฉางที่ทำงานในฐานทัพต้องว่างงานและขาดรายได้ โดยฉับพลันเป็นจำนวนมาก ประเทศแถบตะวันออกกลางต้องการจ้างแรงงานต่างชาตินี้ ในระยะที่กลุ่มประเทศโอเปคขึ้นราคาน้ำมันทำให้ประเทศเหล่านี้มีฐานะการเงินดีขึ้น มีการเร่งรัดพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน เช่น ประเทศซาอุดีอาระเบียมีโครงการสำคัญที่ต้องใช้เงินทุนสูงหลายโครงการและต้องจ้างแรงงานเป็นจำนวนมาก คือ โครงการวางท่อน้ำมันดิบ และแก๊สธรรมชาติจากอ่าวเปอร์เซียไปยังฝั่งทะเลแดง, การก่อสร้างโรงงานผลิตปุ๋ย 4 แห่ง โครงการด้านสวัสดิการสังคมและสาธารณสุขประเภทต่าง ๆ เช่น ที่อยู่อาศัย โรงเรียน โรงพยาบาล ถนน และโครงสร้างพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคมอื่น ๆ เป็นต้น ประเทศบาห์เรนใช้งบประมาณกว่าครึ่งเพื่อไป

ใช้จ่ายในโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยและสร้างอาคารสำหรับงานต่าง ๆ เป็นต้น (นภา สถิตเมธากุล, 2527, หน้า 2-3)

ในช่วงเวลาหลังสงครามเวียดนามและการที่สหรัฐอเมริกาถอนทหารออกจากคูตะเกา นอกจากการตักงานการขาดรายได้เข้าสู่ครอบครัวอย่างกะทันหันแล้ว ผลกระทบทางสังคมที่รุนแรงมากอีกเรื่องหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนบ้านฉาง ในขณะนั้นก็พบว่ามีเด็กกำพร้า และเด็กที่ถูกทิ้งให้อยู่กับคนแก่ ที่เป็นลูกครึ่งของทหารจีไอที่เกิดจากหญิงขายบริการทางเพศ และเมียเช่า โดยเฉพาะเด็กที่มีผิวสีดำ ก็จะถูกล้อเลียนจากเพื่อนในโรงเรียนอีกด้วย จนกระทั่งมีมูลนิธิศุภมิตร มาช่วยดูแลและหาผู้อุปการะในที่สุด

จากการสำรวจสถานบริการที่คูตะเกา จังหวัดชลบุรี ก่อให้เกิดปัญหาสังคมของศาสตราจารย์ คุณหญิงสุภาพ วิเศษสุรการ ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประเภทอาจารย์และศาสตราจารย์ ปี พ.ศ. 2511 จากคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ซึ่งมีการสรุปผลการวิจัยว่า หญิงบริการในสถานบริการจำนวน 163 คน เมียเช่าจำนวนทั้งหมด 102 คน ให้คำตอบว่าต้องการเงิน และไม่มีทางประกอบอาชีพอื่นทำหรือเป็นอาชีพที่สบายกว่าอาชีพอื่น หรือเป็นเพราะเกิดความรักในตัวทหารต่างด้าวถึงขั้นอยู่กินเป็นสามีภรรยาในประเภทหลังนี้ไม่น้อย (สุภาพ วิเศษสุรการ, 2511, หน้า 46) ผลกระทบทางสังคมที่รุนแรงมากเรื่องหนึ่งที่เกิดขึ้นที่ชุมชนบ้านฉางในขณะนั้นคือ มีเด็กกำพร้าที่เป็นลูกครึ่งทหารจีไอที่เกิดจากหญิงขายบริการทางเพศและเมียเช่า เหมือนกับที่จังหวัดอุดรธานี และที่จังหวัดนครราชสีมา เช่นกัน

เหตุการณ์ที่ 3 พลวัตจากแผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก (พ.ศ. 2525-2548) ในทศวรรษที่ 2520 เป็นช่วงที่ชาวบ้านฉางส่วนใหญ่อยู่ตะวันออกกลางและการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก (Eastern Seaboard: ESB) นั้นก็เริ่มมีการนำมาปฏิบัติ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 เป็นการพัฒนาศูนย์การผลิตภาคอุตสาหกรรมของไทยโดยเฉพาะฐานการผลิตอุตสาหกรรมปิโตรเคมีซึ่งอาศัย แหล่งวัตถุดิบก๊าซธรรมชาติจากอ่าวไทย ชุมชนบ้านฉางเองก็รู้ได้จากมีข่าวการเวนคืน และการกว้านซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไรของนายทุน ที่ดินในแถบมาบตาพุดเพื่อทำโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออกซึ่งที่ดินบางส่วนของมาบตาพุดก็ครอบครองโดยประชาชนชาวอำเภอบ้านฉาง

โดยที่ดินนั้น ๆ เป็นพื้นที่ปลูกไร่มันสำปะหลัง ไร่อ้อยโดยเฉพาะพื้นที่ของไร่สยาม ซึ่งมีมากกว่าสองพันไร่ในเขตติดต่อบริเวณมาบตาพุดกับบ้านฉาง เป็นพื้นที่ที่ให้ประชาชนทั่วไปเช่าเพื่อปลูกอ้อย และบ่อนส่งโรงงานน้ำตาลซึ่งเป็นเจ้าของเดียวกัน ได้ถูกกว้านซื้อจากนายทุนเพื่อใช้ในโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก การก่อสร้างโรงแยกก๊าซธรรมชาติขึ้นที่ตำบลมาบตาพุด จังหวัดระยอง เมื่อ พ.ศ. 2525 การก่อสร้างแล้วเสร็จและเริ่มเปิดดำเนินการอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2528 โดยขณะนั้นชาวบ้านทราบได้เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงประกอบพิธีเปิดอย่างเป็นทางการ แผนงานพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก (Eastern Seaboard: ESB) ริเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2524 เป็นยุทธศาสตร์เชิงรุกในการพัฒนาประเทศ แผนงานพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกนั้นเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุกในการพัฒนาประเทศด้านเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม จนทำให้พื้นที่เพาะปลูกน้อยลง แต่สภาพเศรษฐกิจกลับดี การฟื้นคืนชีพใหม่ของโครงการพัฒนาที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกนำความเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่มาสู่บ้านฉาง ทำเลที่ตั้งของบ้านฉางนั้นอยู่ระหว่างแหลมฉบังกับมาบตาพุด และห่างจากมาบตาพุดประมาณ 10 กิโลเมตรและอยู่กึ่งกลางระหว่างมาบตาพุดกับสนามบินอู่ตะเภา อำเภอบ้านฉางจึงเป็นทำเลที่เหมาะสมที่สุดแห่งหนึ่งต่อการเป็นพื้นที่สำคัญอยู่อาศัยของประชาชนที่เข้ามาทำงานในมาบตาพุด ซึ่งจากการประเมินอย่างคร่าว ๆ มีจำนวนสองแสนคน และจะอาศัยอยู่ที่มาบตาพุด ระยอง และบ้านฉาง สำหรับบ้านฉาง นักลงทุนที่เข้าไปทำโครงการที่นั่นคาดการณ์ไว้ว่า จะมีคนเข้าไปพักอาศัยไม่ต่ำกว่า 50,000 คน ทำให้ความต้องการที่พักอาศัยมีสูงมาก

เนื่องจากลักษณะของอุตสาหกรรมที่ต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญ และเทคโนโลยีระดับสูงจากเจ้าของเทคโนโลยี เพราะประเทศไทยไม่มีเทคโนโลยีเป็นของตัวเอง ในเวลานั้น เช่น โรงกลั่นน้ำมัน โรงงานผลิตปิโตรเคมี ต้องใช้แรงงานที่มีความชำนาญเป็นพิเศษ ประกอบกับการที่รัฐมีการส่งเสริมให้ต่างประเทศเข้ามาลงทุนและสร้างฐานการผลิตในประเทศไทย จึงทำให้ชาวต่างชาติทั้งจากประเทศ

ทางตะวันตกและตะวันออกเข้ามาทำงานด้านอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก ประเทศไทยเกิดวิกฤตน้ำมันครั้งที่ 1 เมื่อ พ.ศ. 2516 และวิกฤตน้ำมันครั้งที่ 2 เกิดขึ้นห่างจากครั้งแรกเพียง 5 ปี พ.ศ. 2521 น้ำมันเป็นทรัพยากรที่แทบจะเรียกได้ว่าสำคัญที่สุดในโลกปัจจุบัน เนื่องจากกำลังการกลั่นของประเทศใน พ.ศ. 2532 ไม่เพียงพอที่จะรองรับความต้องการใช้น้ำมันที่ขยายตัวเพิ่มขึ้น การนำเข้าผลิตภัณฑ์ใน พ.ศ. 2532 นั้นมีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 33,200 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าประมาณร้อยละ 30-40 % ดังนั้นมาตรการลดภาระนำเข้าผลิตภัณฑ์น้ำมันที่ดีที่สุดรัฐบาลจึงได้ออกประกาศเชิญชวนลงทุนสร้างโรงกลั่นปิโตรเลียม เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2532 (พิชญ์ ธีระสุนทรไท, 2533, หน้า 87)

เพื่อให้ประเทศมีกำลังการกลั่นใกล้เคียงกับความต้องการใช้น้ำมัน คณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533 จึงเห็นชอบตามมติคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติในการคัดเลือกข้อเสนอสร้าง โรงกลั่นของบริษัท เชลล์ แห่งประเทศไทย จำกัด และให้เปลี่ยนนโยบายจากการกำหนดให้ประเทศมีกำลังกลั่นใกล้เคียงความต้องการ เป็นให้มีกำลังการกลั่นมากกว่าความต้องการ ซึ่งต่อมาได้มีการอนุญาตให้บริษัท คาลเท็กซ์ (ประเทศไทย) จำกัด สร้างโรงกลั่นใหม่ และให้บริษัท เอสโซ่แอสเตนดาร์ต ประเทศไทย จำกัด (ESSO) ขยายกำลังการกลั่นได้ ซึ่ง บริษัท เชลล์แห่งประเทศไทย จำกัดและบริษัท คาลเท็กซ์ (ประเทศไทย) จำกัด ได้สร้างโรงกลั่นอยู่ที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ระยอง พิธีเซ็นสัญญาของทั้ง 3 บริษัท โดยมี นายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรีเป็นประธานที่ทำเนียบรัฐบาล มติคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ ครั้งที่ 6/2538 (ครั้งที่ 54) วันพุธที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2538 เวลา 10.00 น. ณ ห้องประชุมสี่เหลี่ยม ตึกไทยคู่ฟ้า ทำเนียบรัฐบาลทำให้ในปี พ.ศ. 2537 เป็นปีที่ชาวต่างชาติจากทวีปยุโรป และอเมริกา เดินทางเข้ามาก่อสร้างโรงกลั่นน้ำมันระยะของของบริษัท Royal Dutch Shell และโรงกลั่นน้ำมันสตาร์ปิโตรเลียมมีไฟนิงของ บริษัทเชฟรอน โดยแต่ละบริษัทจะใช้ผู้เชี่ยวชาญของตัวเองในการเริ่มเดินเครื่องจักรรวมถึงการถ่ายทอดเทคโนโลยี

บ้านฉางกับโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก ชุมชนบ้านฉาง กำลังมีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่อีกครั้ง เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2559 คณะรัฐมนตรี ได้มีมติเห็นชอบหลักการโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมตินั้นเห็นชอบให้พัฒนาสนามบินอุตะเถาเพื่อเป็นสนามบินพาณิชย์ขนาดใหญ่แห่งที่ 3 ของประเทศ และทำหน้าที่สนับสนุนการเป็นศูนย์กลางทางการบินของภูมิภาค (Aviation Hub) รองรับการขยายตัวของสนามบินสุวรรณภูมิ และรวมถึงการเป็นนิคมอุตสาหกรรมการบิน และศูนย์ซ่อมอากาศยาน จึงเห็นควรประกาศให้พื้นที่บริเวณสนามบินอุตะเถาเป็นเขตส่งเสริมระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การบินภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะต้องมีการเวนคืนที่ดินของชาวชุมชนบ้านฉางเพื่อก่อสร้างสาธารณูปโภคต่างๆ เหล่านี้ เช่น ทางหลวงพิเศษหมายเลข 7 และรถไฟความเร็วสูงกรุงเทพ-ระยอง ท่าเรือพาณิชย์สัตหีบ เป็นต้น

ทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง (Motorway) หมายเลข 7 กรุงเทพ-ชลบุรี-พัทยา-มาบตาพุด จำนวน 1 โครงการ วงเงิน 24,700 ล้านบาท ประกอบด้วย การก่อสร้างระบบจัดเก็บค่าธรรมเนียมผ่านทาง 4,500 ล้านบาท และส่วนต่อขยาย พัทยา-มาบตาพุด ระยะทางประมาณ 32 กิโลเมตร 20,200 ล้านบาท (ค่าเวนคืนที่ดินและก่อสร้าง) ดำเนินการใน พ.ศ. 2559-2562 ทางหลวงพิเศษหมายเลข 7 สายกรุงเทพมหานคร-บ้านฉาง ช่วงพัทยา-มาบตาพุด เป็นทางหลวงพิเศษระหว่างเมืองสายแรกของประเทศไทย มีระยะทางยาว 125.865 กิโลเมตร ทางสายนี้เป็นโครงข่ายทางหลวงที่มีความสำคัญในการพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งกับพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แก้ไขปัญหาการจราจรติดขัดคับคั่งในถนนสุขุมวิท และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 34 และเป็นทางเชื่อมเข้าสู่ท่าอากาศยานสากลแห่งใหม่ คือ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ รถไฟความเร็วสูง กรุงเทพ-ระยอง 152,528 ล้านบาท เริ่มดำเนินการในปี 2561 และสถานีรถไฟอุตะเถา 100 ล้านบาท ดำเนินการในปี 2560 โครงการรถไฟทางคู่ เชื่อมโยงท่าเรือ 3 แห่ง เพื่อเพิ่มศักยภาพในการขนส่งสินค้าทางราง วงเงิน 64,300 ล้านบาท

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพลวัตทางสังคมของชุมชนบ้านฉาง ในช่วงก่อนสงครามเวียดนาม ช่วงหลังสงครามเวียดนาม แผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 2 ปัจจัยด้วยกัน ดังนี้ คือ

1. ปัจจัยภายนอก จากพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชุมชนบ้านฉาง ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ก่อน พ.ศ. 2500 พัฒนาการช่วงก่อนสงครามเวียดนาม และหลังสงครามเวียดนาม ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อพัฒนาการของชุมชน คือ การเข้าเป็นสมาชิกองค์กรสนธิสัญญาร่วมป้องกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผลกระทบจากสงครามเย็นและภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ การที่สหรัฐอเมริกา ใช้ฐานทัพในประเทศ โดยเฉพาะการสร้างสนามบินอู่ตะเภา และการสร้างถนนสายยุทธศาสตร์ เช่น การสร้างท่าเรือน้ำลึกที่ทุ่งโปรง ท่าเรือจุกเสม็ดเพื่อขนถ่าย ยุทโธปกรณ์ การสร้างถนนสาย 304 และสาย 331 เพื่อเชื่อมต่อไปยัง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ตามสัญญาข้อตกลง U.S. Economic Assistance: Thailand Program-USAID and Predecessor Agencies และผลกระทบจากเศรษฐกิจโลก

2. ปัจจัยภายในจากความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่นำไปสู่นโยบายน้ำตาล และมันสำปะหลังในรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ภายใต้ง่อนไขการสร้างถนนสุขุมวิท ปัจจัยภายในจากความเหมาะสมของ ภูมิศาสตร์ที่ส่งผลต่อนโยบายการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียง การก่อสร้าง โรงแยกก๊าซธรรมชาติ และการอนุญาตให้ต่างชาติลงทุนสร้างโรงกลั่นน้ำมัน ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 และ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2524-2534 นโยบายและผลกระทบวิกฤตเศรษฐกิจจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 พ.ศ. 2535-2549 ส่งผลให้รัฐบาลน้อมนำ แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิต กระตุ้นให้ หมู่บ้าน ชุมชน ประชาชน น้อมนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน ขยายผลการรับรู้และเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่หมู่บ้านชุมชน การผลิตสินค้าของชุมชนหรือ OTOP ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2550-2559 จนมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ซึ่งก้าวเดินเข้ามาหาชุมชนอำเภอบ้านฉางด้วยโครงการพัฒนา ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียง การก่อสร้างสาธารณูปโภคโครงสร้างพื้นฐาน ในการก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ ต้องใช้แรงงานฝีมือเป็นจำนวนมาก การเคลื่อนย้ายแรงงาน ปัญหาทางสังคม พัฒนาการชุมชนอำเภอบ้านฉางคงจะต้องดำเนินต่อไป

การปรับตัวของชาวมุสลิมชนบ้านฉาง การปรับตัวของชาวมุสลิมชนบ้านฉาง ต่อนโยบายของรัฐบาล ช่วงปลายของสงครามโลกครั้งที่สองซึ่งส่งเสริมอุตสาหกรรม ป่าไม้ในทศวรรษ 2490 โดยสัมปทานทำป่าไม้เป็นของบริษัท ศรีมหาพรต มีอิทธิพล ต่อการปรับตัวในส่วนการทำอาชีพ การปรับตัวต่อกรณีที่มีคนต่างถิ่นเข้ามาทำมาหากิน การรับจ้างชนไม้ที่โรงเลื่อย

การปรับตัวของชาวมุสลิมชนบ้านฉางหลังการสร้างถนนสุขุมวิทและสะพานข้ามแม่น้ำบางปะกงได้เชื่อมจังหวัดระยอง โดยผ่านชุมชนบ้านฉางนับเป็นจุดเริ่มต้น ของการผนวกเศรษฐกิจ ของภาคตะวันออกกับกรุงเทพมหานคร ทำให้เกิดการขยายตัวของการผลิตเพื่อขายพืชเศรษฐกิจในชุมชนบ้านฉาง ซึ่งชาวบ้าน ได้ปรับเปลี่ยนจากการทำนาได้ขยายพื้นที่ทำไร่มากขึ้น การขยายตัวของพืชเศรษฐกิจ ได้ขยายตัวกว้างขวางขึ้น การปรับเปลี่ยนอาชีพจากการทำนาไปเป็นการทำไร่อ้อย ในพื้นที่ของตำบลสำนักท้อน และการทำไร่มันสำปะหลังในพื้นที่ตำบลบ้านฉาง และตำบลพล

การปรับตัวในการใช้ชีวิตกับคนต่างถิ่นที่อพยพเข้ามาทำงานในพื้นที่ ซึ่งการปรับตัวนั้นมีความสำคัญไม่เพียงเฉพาะต่อความอยู่รอดของตนเองเท่านั้น แต่ยังหมายถึงคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านฉาง ครอบคลุม ความมั่นคงทาง เศรษฐกิจและสังคมชุมชน ซึ่งมีความสำคัญต่อความยั่งยืนในวิถีการประกอบอาชีพ

การปรับตัวช่วงสงครามเวียดนาม (พ.ศ. 2500-พ.ศ. 2515) การปรับตัว ในการเปลี่ยนอาชีพจากเกษตรกรไปเป็นผู้ใช้แรงงาน การปรับตัวของชาวมุสลิม ชนบ้านฉางต่อการเข้ามาของสหรัฐอเมริกาในการปรับปรุงสนามบินอู่ตะเภา การจ้างงานที่เกิดขึ้นจากการสร้างสนามบิน เป็นงานที่มีค่าตอบแทนสูง ดังนั้น การปรับตัวให้สามารถตอบสนองความต้องการของการจ้างงานได้ ชาวมุสลิม บ้านฉางจึงได้รับการฝึกงานในด้านช่างฝีมือต่าง ๆ เช่น ช่างเชื่อม ช่างไฟฟ้า ช่างก่อสร้าง ช่างท่อและประปา เพื่อการทำการก่อสร้างสนามบิน เพื่อความมั่นคง และการอยู่ร่วมกันได้ในสังคม

การปรับตัวในการใช้ชีวิตกับคนต่างถิ่น คนต่างถิ่นที่อพยพเข้ามานั้นเข้ามา เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในพื้นที่นั้น มีความแตกต่างจากในช่วง การปรับตัวตามนโยบายของรัฐบาล

การปรับตัวในการดำเนินชีวิตในรูปแบบสังคมเมืองและการปรับตัวเพื่อรองรับเทคโนโลยีสมัยใหม่ การที่ทหารอเมริกันได้ถูกส่งมาประจำการที่สนามบินอู่ตะเภาเมื่อ พ.ศ. 2508 เป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลง โดยทหารอเมริกันได้นำเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัยเป็นต้นว่า เครื่องซักผ้า เครื่องรับโทรทัศน์ ตู้เย็น พัดลม เตารีด เข้ามาใช้ สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกให้แก่ทางราชการทหาร

การปรับตัวให้ยอมรับวัฒนธรรมแบบชาวอเมริกันและการปรับตัวในการเรียนรู้และการใช้ภาษาอังกฤษ ปัจจัยด้านภาษาเป็นสิ่งจำเป็นต่อการปรับตัวของชาวชุมชนบ้านฉางที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับทหารอเมริกันที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาก ซึ่งปัจจัยด้านภาษานั้นส่งผลต่อการปรับตัวในการทำธุรกิจ บ้านเช่า บังกะโล การทำธุรกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของทหารอเมริกัน อำเภอบ้านฉางมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมไปมาก จากชุมชนชนานเมืองที่มีสภาพเป็นหมู่บ้านริมถนนสุขุมวิทก่อนเข้าสู่ตัวจังหวัดระยอง ตามชุมชนมีการปลูกสร้างบังกะโล หรือบ้านทรงสมัยใหม่เพื่อให้ทหารอเมริกันและคุณเธอทั้งหลายหรือที่ชาวบ้านเรียกกันจนติดปากว่าพวกเมียเช่า (เมียเช่านั้นเป็นภาษาหนังสือพิมพ์อุทิศ สกุลภักดี) ไว้เช่าเพื่อใช้ประกอบธุรกิจของคุณเธอ ช่วงเวลานั้นมีการอยู่ร่วมกันระหว่างทหารอเมริกันและเฮาส์เกิร์ลทั้งหลายกันบ้างแล้ว เนื่องจากเหตุผลของการไม่ให้บุคคลภายนอกเข้าไปอาศัยในฐานทัพ

การปรับตัวหลังสงครามเวียดนาม (พ.ศ. 2515-2530) ภายหลังจากประเทศสหรัฐอเมริกาได้ถอนกองทัพออกจากประเทศไทยอย่างเป็นทางการใน พ.ศ. 2518 ซึ่งรวมถึงการถอนทหารอเมริกันออกจากสนามบินอู่ตะเภาด้วย และได้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินกิจการต่าง ๆ มากมาย กิจการบ้านเช่า บังกะโล เป็นกิจการหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการถอนทหารอเมริกันในครั้งนี้ เพราะในช่วงของสงครามนั้นทหารอเมริกันจะมาเช่าบ้านอยู่กินกับเมียเช่าของตน เพราะมีความเป็นส่วนตัวและภายในค่ายทหารมีจำนวนที่พักไม่เพียงพอ ไม่เพียงทหารอเมริกันเท่านั้นที่นิยมเช่าบ้าน และบังกะโล แต่ยังมีผู้คนต่างถิ่นที่เข้ามาทำงานหน้าค่ายทหารอีกด้วย กิจการบ้านเช่า บังกะโลสร้างรายได้มากมายแก่เจ้าของกิจการ แต่หลังจากทหารอเมริกันถอนออกจากสนามบินอู่ตะเภาแล้ว กิจการบ้านเช่าตกต่ำลงอย่างมาก

ในขณะที่การปรับตัวของคนที่ทำงานในฐานะผู้ตะเภาส่วนใหญ่นั้นจะมีทักษะทางงานช่าง ก็ปรับตัวไปทำงานที่ประเทศตะวันออกกลางในช่วงทศวรรษที่ 2520 โดยอาศัยข้อได้เปรียบด้านประสบการณ์ในการทำงานที่ฐานบิน ซึ่งประเทศแถบตะวันออกกลางต้องการจ้างแรงงานต่างชาติ โดยเฉพาะประเทศซาอุดีอาระเบีย มีโครงการสำคัญที่ต้องจ้างแรงงานเป็นจำนวนมาก

การปรับตัวช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกนั้นเป็นเรื่องหนึ่งที่เป็นจุดเด่นในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525-2529 เป็นการพัฒนารัฐอุตสาหกรรมภาคอุตสาหกรรมของไทย โดยเฉพาะฐานอุตสาหกรรมปิโตรเคมีซึ่งอาศัยแหล่งวัตถุดิบก๊าซธรรมชาติจากอ่าวไทย ซึ่งโรงแยกก๊าซธรรมชาติโรงแรกได้เปิดดำเนินการเมื่อ พ.ศ. 2528 อันเป็นสัญลักษณ์ของความขัดแย้งช่วงขาลของเศรษฐกิจประเทศไทย

การปรับตัวของชาวชุมชนบ้านฉางเพื่อรองรับการฟื้นคืนชีพใหม่ของโครงการพัฒนาที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกที่นำการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่มาสู่ชาวอำเภอบ้านฉางและชุมชนใกล้เคียง หลังจากความเจ็บเหงาของฐานบินผู้ตะเภาบัญหาการไม่ได้ใบอนุญาตทำงานที่ประเทศซาอุดีอาระเบีย แต่ช่วงเวลาของการที่รัฐบาลอนุมัติให้บริษัท เชลล์แห่งประเทศไทย จำกัด สร้างโรงกลั่นน้ำมันแห่งใหม่ สร้างโดย Royal Dutch Shell ชื่อบริษัท โรงกลั่นน้ำมันระยอง จำกัด (RRC) เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2534 และบริษัท คาลเท็กซ์ (ประเทศไทย) จำกัด ชื่อบริษัทโรงกลั่นน้ำมันสตาร์ปิโตรเลียมรีไฟนนิ่ง จำกัด เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2534 ในการสร้างโรงกลั่นน้ำมันแห่งใหม่ของประเทศ (พิชญ์ วีระสุนทรไท, 2533, หน้า 86-90)

การปรับตัวของไทยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญานำทางที่มีจุดเน้นคือการดำเนินการในทางสายกลางให้ก้าวทันโลก ความพอเพียงที่เน้นการผลิตและการบริโภคบนความ พอประมาณและความมีเหตุผล ความสมดุลและการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการผลิตอย่างเป็นองค์รวมมีความสมดุลระหว่างการแข่งขันจากกระแสโลกาภิวัตน์ และกระแสท้องถิ่นนิยม มีความหลากหลายใน

โครงสร้างการผลิต มีการใช้ทุนที่มีอยู่ในสังคมให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่ดี มีภูมิคุ้มกันที่ดี รู้เท่าทัน ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มีความยืดหยุ่นในการปรับตัว และเสริมสร้างจิตใจให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ ชื่อสัตย์ สุจริต มีสติปัญญา ความเพียร ความอดทน และรอบคอบ

ในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) สังคมไทยได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางทุกภาคส่วน ส่งผลให้ประเทศไทยเข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกันสูงขึ้น ในหลายด้าน และสามารถปรับตัวร่วมกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ สะท้อนได้จากดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขของคนไทยโดยรวมที่ไม่ได้รับผลกระทบและอยู่ระหว่างร้อยละ 66-67 มีปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง การมีงานทำ ความเข้มแข็งของชุมชนและความอบอุ่นของครอบครัวที่ส่งผลดีต่อความอยู่เย็นเป็นสุข อย่างไรก็ตาม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้จัดทำขึ้นในช่วงเวลาที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับสถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบบอย่างรุนแรงกว่าช่วงที่ผ่านมา ในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8-10 สังคมไทยได้เผชิญหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปัจเจกชน ครอบครัว ชุมชน สังคม จนถึงระดับประเทศ ซึ่งได้มีส่วนเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคงท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ทุกภาคส่วนในสังคมไทยเห็นพ้องร่วมกันน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งให้เกิดภูมิคุ้มกันและมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน

ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ประเทศไทยจะยังคงประสบภาวะแวดล้อมและบริบทของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ อาทิ กระแสการเปิดเศรษฐกิจเสรี ความท้าทายของเทคโนโลยีใหม่ ๆ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

การเกิดภัยธรรมชาติที่รุนแรง ประกอบกับสถานการณ์ด้านต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศในปัจจุบันที่ยังคงประสบปัญหาในหลายด้าน เช่น ปัญหาคุณภาพการผลิต ความสามารถในการแข่งขัน คุณภาพการศึกษา ความเหลื่อมล้ำทางสังคม เป็นต้น ทำให้การพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 จึงจำเป็นต้องยึดกรอบแนวคิดและน้อมนำและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม ให้การสนับสนุนและส่งเสริมแนวคิดการปฏิรูปประเทศ และการพัฒนาสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลส่งผลต่อพลวัตทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนในพื้นที่อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง มีทั้งปัจจัยสำคัญ 2 ปัจจัยหลัก คือ

1. ปัจจัยภายนอกที่เกิดจากสถานการณ์ของโลก การตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การสนธิสัญญาป้องกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ส.ป.อ.-SEATO) การเข้ามาของฐานทัพสหรัฐอเมริกา การใช้จ่ายของทหารอเมริกันที่ประจำอยู่ที่ฐานบินอู่ตะเภา การให้ความช่วยเหลือ ตามสัญญาข้อตกลง U.S. Economic Assistance: Thailand Program-USAID and Predecessor Agencies ในการสร้างถนนเพื่อเชื่อมต่อไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย และผลกระทบจากเศรษฐกิจโลก ในกระแสโลกาภิวัตน์ของยุคสงครามเย็นมีผลต่อเศรษฐกิจชุมชนในอำเภอบ้านฉาง

2. ปัจจัยภายในซึ่งได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ความเหมาะสมทางภูมิศาสตร์ในการขนส่งทางทะเล ความหลากหลายของประชากรและวัฒนธรรม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อนโยบายของรัฐบาลไทยแต่ละช่วงเวลา เช่น โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก (Eastern Sea Board Project) โครงการระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor) แต่ละปัจจัยนั้น นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้น ล้วนเกิดขึ้นในรูปแบบของการพัฒนาที่รวดเร็ว ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวของคนในพื้นที่(ดั้งเดิม) ต้องเรียนรู้และปรับตัวอย่างมากครั้งแล้วครั้งเล่า กับพลวัตที่เกิดขึ้น ประสิทธิภาพสำเร็จบ้างไม่ประสบความสำเร็จบ้าง อย่างไรก็ตามเนื่องกว่ากึ่งศตวรรษ การปรับตัวของชุมชนท่ามกลางกระแสการพัฒนาเข้ามาในพื้นที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยน วิถีชีวิตดั้งเดิมสู่รูปแบบวิถีชีวิตแบบใหม่ เช่น การเปลี่ยนแปลงอาชีพ ค่านิยม และวิถีความเป็นอยู่ บ้านฉางจึงกลายเป็นเมืองที่มีการพัฒนาเพื่อเป็นที่พักอาศัยของคนที่มาทำงานในนิคมอุตสาหกรรมและปัญหาจากการพัฒนาที่จะต้องพัฒนาหาจุดสมดุลต่อไป สิ่งที่ค้นพบในชุมชนอำเภอบ้านฉางเมื่อความเจริญจากภาคอุตสาหกรรมตามนโยบายของรัฐบาล วิถีการดำรงชีวิตดั้งเดิมบางอย่างหายไปโดยสิ้นเชิง เช่น การทำกะปิและน้ำปลาของหมู่บ้านพลานันไม่มีแล้ว การขายผลิตภัณฑ์นั้นนำมาจากชุมชนอื่น เพราะเนื่องจากไม่มีเคยให้จับและรวมถึงกฎหมายห้ามใช้ยวตนาเล็กบริเวณชายฝั่งทำให้ไม่มีปลาในการทำน้ำปลา พื้นที่ที่เคยเป็นที่ทำการเกษตรจะพัฒนาเพื่อเป็นที่พักอาศัยมากขึ้น

ประเด็นสอดคล้องกับงานวิจัยของ อำพิกา สวัสดิ์พงษ์ (2545) ปัจจัยที่สำคัญทั้งภายในและภายนอก ได้แก่ ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาในช่วงทศวรรษที่ 2490 และนโยบายภาครัฐภายหลังจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติในทศวรรษที่ 2500 ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของระบบถนนเชื่อมโยงครอบคลุมทั่วประเทศ ช่วงทศวรรษ 2480-2520 ถือเป็นปัจจัยในการกระตุ้นระบบเศรษฐกิจของภูมิภาคให้ขยายตัวจากพื้นที่เลียบชายฝั่งเข้าสู่พื้นที่ตอนในของภูมิภาคตะวันออก และยังเป็นเส้นทางเชื่อมโยงภาคตะวันออกกับกรุงเทพฯ ส่งเสริมเมืองท่องเที่ยวให้เติบโต เกิดการขยายตัวของชุมชนตามแนวถนนและความสะดวกในการขนส่งลำ เเลียงสินค้าทำให้เกิดการผลิตสินค้าใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองการส่งออก เช่น ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง การผลิตอ้อยเพื่อทำน้ำตาล

ในประเด็นของการปรับตัวพบว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดการปรับตัวของกันยา สุวรรณแสง (2533, หน้า 16) การปรับตัว เป็นกระบวนการที่บุคคลมีการปรับเปลี่ยนกลไกทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม เพื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ หรือสิ่งเร้าที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก

ของตัวบุคคล ซึ่งทุกคนจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้สามารถเข้ากับสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตัวเองให้ได้เพื่อความอยู่รอด และการปรับตัวจะช่วยให้ตัวเองเกิดการยอมรับสภาพการณ์ต่าง ๆ หรือสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นโดยใช้วิธีการต่าง ๆ ซึ่งทั้งนี้ในพื้นที่อำเภอบ้านฉางมีการเคลื่อนย้ายของกลุ่มคนอย่างชัดเจน และมีการปรับตัวเพื่อให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

หลังจากที่ได้ดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการดำเนินวิจัยหลังจากนี้คือ

1. ควรศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากนโยบายระเบียบเชิงเศรษฐกิจภาคตะวันออกที่มีผลต่อสังคม ภาครัฐควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น โดยอาศัยรากฐานของวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีอยู่แล้ว และให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม ทั้งการอนุรักษ์ฟื้นฟู ประยุกต์ และสร้างใหม่อย่างเหมาะสม
2. ควรมีการศึกษาในเชิงคุณภาพ โดยอาศัยทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยพื้นที่ทางสังคม ในกรณีศึกษาที่นำไปสู่การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะของอำเภอบ้านฉางและพื้นที่ใกล้เคียง เช่น การจัดผังเมือง การจัดการจราจร และการจัดการสาธารณสุขประเภศ เป็นต้น
3. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจผลกระทบจากกลุ่มผู้ใช้แรงงาน รวมถึงความต้องการแรงงานและการเคลื่อนย้ายแรงงานในภาคอุตสาหกรรม ที่ส่งผลกระทบต่ออำเภอบ้านฉางและพื้นที่ใกล้เคียง

รายการอ้างอิง

- กันยา สุวรรณแสง. (2533). การพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับตัว. กรุงเทพฯ: บำรุงสาสน์.
- โกวิท ตั้งตรงจิตร. (2554). เล่าความหลังครั้งสงคราม. กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.
- นภา สติธเมธากุล. (2527). แร่งงานไทยในประเทศแถบตะวันออกกลาง: ผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรมของครัวเรือนและชุมชนกรณีศึกษาจังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิษณุ วีระสุนทรไท. (2533). ดอกเบี้ยว บทวิเคราะห์ศึกษิงโรงกลั่นมาบตาพุด. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิทยา ลีตโลहित. (2515). ทหารอเมริกันกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่หมู่บ้านกิไลลิป อำเภอสตึ๊ตหีบ จังหวัดชลบุรี. ศิลปศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาโบราณคดี, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัฏจักรอุตสาหกรรม. (2533). อุตสาหกรรมน้ำตาล. ปีที่ 1 ฉบับที่ 19 ตุลาคม. ห้องสมุดกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม.
- ภารดี มหาขันธ์. (2514). บริษัท ศรีมหาราชา จำกัด: ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของบริษัททางธุรกิจแห่งแรกในภาคตะวันออก. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อำพิกา สวัสดิ์พงษ์. (2545). ถนนสุขุมวิทกับการพัฒนาเศรษฐกิจในภาคตะวันออกของประเทศไทย พ.ศ. 2477-2539. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไอฟาร์ ถิ่นบางเตียว. (2549). จังหวัดระยอง: จากเศรษฐกิจชุมชนถึงทุนนิยมโลกาภิวัตน์. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา, 2(1), 47-71.